

Дніпропетровська обласна рада

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ СПОРТУ»
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор коледжу

Олег ДЕРЛЮК

«*серпень*» 2025 року

ПРОГРАМА

освітнього компонента

УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ
ТА ОСНОВИ РИТОРИКИ

підготовки фахового молодшого бакалавра
зі спеціальності A7 Фізична культура і спорт
галузі знань A Освіта

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Ельвіра ДРОЖЖИНА – спеціаліст II категорії

Обговорено на засіданні циклової комісії професійної та практичної підготовки

« 29 » серпня 2025 року, протокол № 2

Схвалено методичною радою

« 29 » серпня 2025 року, протокол № 2

Голова методичної ради *Олена* Олена КУДЗІЄВА

Вступ

Програма освітнього компонента **«УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ТА ОСНОВИ РИТОРИКИ»** складена відповідно до освітньо-професійного ступеня підготовки **фахового молодшого бакалавра** спеціальності **А7 Фізична культура і спорт** галузі знань **А Освіта**

Предметом вивчення освітнього компонента є мова професії учителя фізичного виховання, засвоєння мовних стереотипів мовної комунікації фахівця фізичної культури і спорту.

Місце освітнього компонента в структурно-логічній схемі підготовки – вивчення освітнього компонента базується на отриманих здобувачем освіти раніше знаннях з української мови і літератури.

1. Мета та завдання освітнього компонента

1.1. Метою вивчення освітнього компонента є:

- сформуванню чітке і правильне розуміння ролі державної мови у професійній діяльності;
- забезпечити досконале володіння нормами сучасної української літературної мови та дотримання вимог культури усного й писемного мовлення;
- виробити навички культури ділового спілкування;
- навчити правильно вживати професійну термінологію;
- забезпечити володіння навичками укладання фахової документації напрямку фізична культура і спорт;
- навчити практично застосовувати набуті знання з освітнього компонента;
- виробити вміння складати офіційні документи;
- сформуванню базові навички ораторського мистецтва;
- розвинути комунікативну культуру в навчально-виховному процесі та спортивній діяльності.

1.2. Основними завданнями освітнього компонента є:

- сформуванню навички комунікативно-виправданого використання засобів мови з дотриманням етикету професійного спілкування;
- розвивати практично мовну компетентність у професійній діяльності;
- дати ґрунтовні знання про особливості офіційно-ділового стилю сучасної української мови;
- навчити будувати логічні та структуровані виступи.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти повинні:

знати:

- вимоги до мовлення і мислення, як правильно читати і осмислювати прочитане;
- основні умови ефективного мовленнєвого спілкування, композицію публічного виступу;
- норми літературної мови та найтипівіші їх порушення;
- основні комунікативні ознаки культури мовлення;
- мову професії, термінологію свого фаху, джерела поповнення лексики сучасної української літературної мови;
- призначення, класифікацію документів, вимоги до складання та оформлення різних видів документів та правила їх оформлення;

вміти:

- володіти різними видами усного спілкування, готуватися до публічного виступу;
- доцільно застосовувати риторичні фігури у різних мовленнєвих жанрах, наприклад, в таких моделях, як: звертання, привітання тощо;
- доречно використовувати в мовленні власне українську та іншомовну лексику, терміни та виробничо-професійні, науково-технічні професіоналізми;
- правильно вживати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів;
- послуговуватися лексикографічними джерелами (словниками) та іншою довідковою літературою;
- укладати документи щодо особового складу;
- створювати та оформлювати довідково-інформаційні, розпорядчі та організаційні документи;
- володіти основними прийомами ораторського мистецтва;
- будувати мотиваційні й інструктивні виступи;
- застосовувати риторіку для вирішення конфліктів та підвищення командного духу.

Відповідно до ОПП програмними результатами навчання є:

РН3 Спілкуватися українською мовою у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією, дотримуватися етики ділового спілкування.

РН6 Застосовувати академічні знання та практичні навички в організації самостійної роботи та саморозвитку.

Відповідно до освітньо-професійної програми даному компоненту відповідають наступні сформовані компетентності:

ЗК2 Здатність до розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК3 Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, використання інформаційних та комунікативних технологій в практичній діяльності.

ЗК7 Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК10 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

На вивчення освітнього компонента відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг освітнього компонента

Модуль I. КУЛЬТУРА ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ

1. Вступ. Державотворча роль мови. Функції мови.
2. Стилi, типи i форми мовлення.
3. Літературна мова. Мовна норма.
4. Культура усного фахового спілкування спеціалістів фізичної культури і спорту.
5. Сучасні теорії міжособових стосунків.
6. Мова і професія. Майстерність публічного виступу.
7. Мовленнєва культура – критерій професійної майстерності фахівця.
8. Формування навичок і прийомів мислення.
9. Фахова термінологія у професійному спілкуванні спеціалістів фізичної культури і спорту.

Модуль II. ЕТИКА У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ ТА СПОРТІ

1. Поняття етики ділового спілкування, її предмет і завдання Етика спілкування у фізичному вихованні.
2. Структура ділового спілкування. Техніка ділового спілкування. Мовленнєвий етикет.
3. Форми і функції ділового спілкування. Бар'єри в спілкуванні, його рівні.
4. Професійна етика. Вчинок як першоелемент моральної діяльності.
5. Фейр-плей (чесна гра)
6. Толерантність і недискримінація у спорті.
7. Правила спілкування фахівця при проведенні зустрічей, переговорів, прийомів та по телефону.
8. Етична культура сучасного спортсмена.

Модуль III. ЛЕКСИЧНИЙ АСПЕКТ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

1. Терміни і термінологія. Загальнонаукові терміни Професійна лексика у сфері фізичної культури і спорту.
2. Спеціальна термінологія і професіоналізми.
3. Типи термінологічних словників (відповідно до фаху)
4. Точність і доречність мовлення. Складні випадки слововживання. Пароніми та омоніми. Вибір синонімів.
5. Запозичена лексика та її адаптація в українській мові (за професійним спрямуванням)

Модуль IV. СКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ

1. Загальні вимоги до складання документів. Текст документа. Основні реквізити. Види документів
2. Укладання документів щодо особового складу.

3. Текстове оформлення довідково-інформаційних документів.
4. Документація вчителя фізкультури.
5. Резюме. Автобіографія.
6. Характеристика. Рекомендаційний лист.
7. Заява. Види заяв.
8. Документи змагань.

Модуль V. РИТОРИКА ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ

1. Вступ до риторики.
2. Культура мовлення.
3. Техніка мовлення.
4. Структура виступу.
5. Риторика переконання.
6. Риторика в педагогіці й спорті.
7. Публічний виступ.

Зміст освітнього компонента

Модуль I. КУЛЬТУРА ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ

Вступ. Державотворча роль мови. Функції мови.

Предмет і структура курсу «Українська мова за професійним спрямуванням». Нормативні документи про державний статус української мови. Мова як генетичний код нації, засіб пізнання, мислення, спілкування, як показник рівня культури людини.

Стилі, типи і форми мовлення.

Стилі сучасної української літературної мови. Особливості лексики та синтаксичної організації офіційно-ділового стилю. Типи мовлення.

Літературна мова. Мовна норма.

Поняття літературної мови. Мовна норма, варіанти норм.

Культура усного фахового спілкування спеціалістів фізичної культури і спорту.

Ознаки та аспекти культури мовлення. Мовленнєва культура – критерій професійної майстерності фахівця. Причини недостатнього рівня культури мовлення та способи підвищення мовленнєвої культури.

Сучасні теорії міжособових стосунків.

Формування міжособистісних стосунків. Спілкування у вербальному та невербальному виявах. Стилі лідерства.

Мова і професія. Майстерність публічного виступу.

Термінологічна лексика та професійні слова. Правила користування термінологічними словниками.

Мовленнєва культура – критерій професійної майстерності фахівця.

Поняття мовленнєвої культури. Причини недостатнього рівня культури мовлення та способи підвищення мовленнєвої культури.

Формування навичок і прийомів мислення.

Мова і думка. Види, форми, прийоми розумової діяльності.

Фахова термінологія у професійному спілкуванні спеціалістів фізичної культури і спорту.

Фахова термінологія у професійному спілкуванні спеціалістів фізичної культури і спорту. Основні види усного професійного спілкування.

Модуль II. ЕТИКА У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ ТА СПОРТІ

Поняття етики ділового спілкування, її предмет і завдання.

Поняття моралі, етики, спортивного етикету. Принципи поваги, справедливості, рівноваги.

Структура ділового спілкування. Техніка ділового спілкування. Мовленнєвий етикет.

Основні види та правила ділового спілкування. Мовленнєвий етикет у діловому спілкуванні.

Форми і функції ділового спілкування. Бар'єри в спілкуванні, його рівні.

Форми та функції ділового спілкування. Бар'єри в спілкуванні, його рівні. Сучасні теорії міжособистісних стосунків.

Професійна етика. Вчинок як першоелемент моральної діяльності.

Професійна етика. Комунікативна професіограма фахівця.

Фейр-плей (чесна гра).

Правила чесної боротьби. Відповідальність за порушення (допінг, симуляція, агресивна поведінка).

Толерантність і недискримінація у спорті.

Гендерна рівність. Інклюзивність. Запобігання булінгу та насильству.

Правила спілкування фахівця при проведенні зустрічей, переговорів, прийомів та по телефону.

Загальні принципи і правила ділового спілкування фахівця: моральність, повага до інших людей, раціональність, правила критики та самокритики. Культура телефонного діалогу. Композиційні елементи телефонної розмови.

Етична культура сучасного спортсмена.

Етичні кодекси. Етична дилема. Вирішення конфліктних проблем / питань.

Модуль III. ЛЕКСИЧНИЙ АСПЕКТ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

Терміни і термінологія. Загальнонаукові терміни.

Терміни і професіоналізми. Лексика за сферою вживання. Функції та структурно-граматичні особливості слів-термінів. Джерела, походження, способи творення термінологічної лексики. Правила вживання термінів.

Спеціальна термінологія і професіоналізми.

Спеціальна термінологія і професіоналізми. Творення професіоналізмів.

Типи термінологічних словників (відповідно до фаху).

Термінологічні словники як довідкові документи.

Точність і доречність мовлення. Складні випадки слововживання.

Пароніми та омоніми. Вибір синонімів.

Багатозначні слова. Синонімічний вибір слова. Пароніми та омоніми у мові фаху. Складноскорочені слова, аббревіатури та графічні скорочення.

Запозичена лексика та її адаптація в українській мові (за професійним спрямуванням).

Робота з термінологічним словником.

Модуль IV. СКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ

Загальні вимоги до складання документів. Текст документа. Основні реквізити. Види документів.

Документи та їх кваліфікація. Вимоги до оформлення професійних документів.

Укладання документів щодо особового складу.

Документи щодо особового складу та вимоги до їх написання.

Текстове оформлення довідково-інформаційних документів.

Довідково-інформаційні документи. Оформлення довідково-інформаційних документів.

Документація вчителя фізкультури.

Розклад занять, робочий план, план-конспект-уроку. Журнал обліку відвідування та успішності.

Резюме. Автобіографія.

Документація. Резюме. Автобіографія.

Характеристика. Рекомендаційний лист.

Документація. Характеристика. Рекомендаційний лист.

Заява. Види заяв.

Документація. Заява. Вид заяв.

Документи змагань.

Документація. Документи змагань.

Модуль V. ОСНОВИ РИТОРИКИ ДЛЯ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Вступ до риторики.

Риторика як наука і мистецтво. Роль слова у професії вчителя фізкультури.

Культура мовлення.

Чистота, правильність, виразність мови. Типові мовленнєві помилки.

Техніка мовлення.

Дихання і голос. Артикуляція, дикція. Інтонація, пауза, темп.

Структура виступу.

Як будувати інструктаж, пояснення чи мотиваційну промову. Логіка та чіткість.

Риторика переконання.

Аргументи та контраргументи. Робота з емоціями слухачів.

Риторика в педагогіці й спорті.

Мова тіла тренера. Як мотивувати здобувачів освіти. Вирішення конфліктів словами.

Публічний виступ.

Як виступати перед групою, командою. Подолання страху сцени. Практика: «Мій мотиваційний виступ для команди».

3. Рекомендована література

Основна: *

1. Андрущенко В.П. Етика: навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2018.
2. Белік А. Українська мова за професійним спрямуванням. Навчальний посібник. – Київ, 2023. – 175 с.
3. Бондаренко І.О. Ділове мовлення: навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2020.
4. Глушик С.В., Дияк О.В., Шевчук С.В. Сучасні ділові папери: Навчальний посібник – К.: А.С.К., 2003.
5. Гребінь В.В. Філософія та етика спорту. – Київ: Олімпійська література, 2015.
6. Деркач Т. Діловодство у сфері освіти: методичний посібник. – Київ: НПУ ім. М. Драгоманова, 2017.
7. Колоїз, Ж.В. Українська мова за професійним спрямуванням. – К.: Центр учбової літератури, 2020.
8. Культура фахового мовлення: Навчальний посібник/ за ред.. Н.Д. Бабич. – Чернівці: Книги ХХІ, 2005.

9. Кушнір В. В. Основи ораторського мистецтва. – Київ: Каравела, 2016.
10. Мацюк З.О., Станкевич Н.І. Українська мова професійного спілкування – К.: Каравела, 2005.
11. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура українського фахового мовлення. Навч. посіб. - ВЦ «Академія», 2007.
12. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: навчальний посібник. – Київ: ВЦ «Академія», 2018.
13. Синявська, Л.І. Українська мова у професійному спілкуванні. – Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2018.
14. Соколовська Г.М. Ділове мовлення та документообіг у сфері фізичної культури і спорту. – Харків: ХДАФК, 2019.
15. Сопілко І.М. Мистецтво публічного виступу. – Київ: Центр учбової літератури, 2020.
16. Соснін О. В. Етика і естетика: підручник. – Київ: Знання, 2017.
17. Тимкова В.А. Культура фахового мовлення: навчально-методичні матеріали для самостійної роботи студентів. – Вінниця: РВВ ВНАУ, 2018. – 55 с.
18. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення. Навчальний посібник. – Київ.: Алерта, 2008.
19. Шевчук С.В., Кабиш О.О. Практикум з українського ділового мовлення: Навчальний посібник. – К.: Арій, 2008.
20. Шульга Л.М. Соціологія спорту. – Харків: ХНУ, 2016.

Додаткова:

1. Гаврилюк, С.М. Термінологія спорту: словник-довідник. – Луцьк: Вежа-Друк, 2019.
2. Головащук С.І. Культура української мови. – Київ: Либідь, 2018.
3. Міністерство освіти і науки України. Інструкція з діловодства у закладах освіти. – Київ: МОН, 2020.
4. Мозговий В.І., Семенова Л.П., Лазарева Л.К. Ділова мова у таблицях. – Донецьк, 2003.
5. Мозговий В.І. Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2010.
6. Мунтян О. Риторика ділового спілкування / О. Мунтян // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2023. – Вип. 66, Т. 2. – С. 151-154.
7. Посібник з теорії і практики ділової української мови/Укладач: Антонюк Т.М. – Чернівці, 2000.

8. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування.: Навчальний посібник. - К.: Знання, 2006.
9. Стадній А.С., Волошина В.О. Риторика ділового спілкування / А.С. Стадній, В.О. Волошина. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surl.li/jpnxik>.
10. Шевчук С.В. Службове листування. Довідник. – К.: ЛІТЕРА, 1999.
11. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. – К.: Освіта, 2008.

Словники:**

1. Боровська О.В. Короткий тлумачний словник термінології галузі фізичної культури та спорту. – Львів, 2003.
2. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови. В.Т. Бусел. - К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007.
4. Івченко А. Тлумачний словник української мови. – Харків: Фоліо, 2001.
5. Пустовіт Й.О. та ін.. Словник іншомовних слів. – К.: Довіра, 2000.
6. Словник синонімів української мови: у 2-х томах / Редакт. А.А. Білоноженко та ін. - К.: Наукова думка, 2003.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:

І семестр – залік, ІІ семестр – іспит.

5. Засоби діагностики успішності навчання: семінари, письмові роботи, індивідуальне та фронтальне опитування, захист презентацій, тестування, модульний контроль.

Засоби для проведення початкового, поточного, проміжного та підсумкового контролю знань здобувачів освіти

У процесі вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням та основи риторики» використовуються такі види контролю:

- початковий (бесіди, вправи);
- поточний (виконання практичних робіт, письмових завдань);
- проміжний (тестові завдання, модульні контрольні роботи);
- підсумковий контроль (іспит).

